

«Lūdzu, iezīmējiet cilvēku centrā!»

DAINA VEŠKO

Izstādē "Reģionālā attīstība Latvijā 2006" notika konference "Kas nepieciešams Nacionālā attīstības plāna īstenošanai?". Atbildes uz šo jautājumu mēģināja sniegt Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas pārstāvji, kā arī citu nozaru speciālisti. Tā arī bija noslēdzošā diskusija par Nacionālo attīstības plānu.

Ojārs Karnītis, Latvijas Universitātes vadošais pētnieks, konferences vadītājs: – Ir notikusi valsts pagriešanās no valsts uz cilvēka interesēm, kas ir jaunums. Nacionālā attīstības plāna (NAP) izstrādē piedalījās daudz cilvēku no akadēmiskās sabiedrības, valsts pārvaldes. Būtiska bija sabiedriskā apspriešana visā valstī. Kā mēs varam veicināt NAP īstenošanu dzīvē?

Māris Kučinskis, reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrs: – Reģionu cilvēki tic un cer, ka viss būs aizvien labāk. Aicinu būt optimistiem. Galvenais jautājums, vai mēs NAP ieviešim un kad tas notiks. Mans vēlējums ir būt aktīviem, jo viss atkarīgs no mums pašiem. Parādījies tāds jēdziens – izcilība. Tā nav tikai uzņēmējdarbība, karjeras veidošana. Izcils var būt jebkurš – neatkarīgi no tā, kādu darbu viņš strādā.

Sabiedrība un Nacionālais attīstības plāns

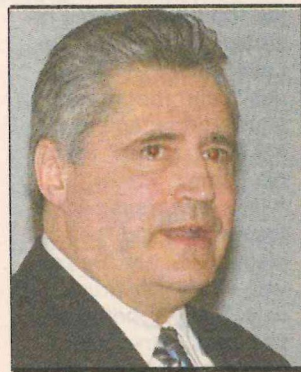
Ilze Kukute, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas (RAPLM) valsts sekretāre: – Kas veido valsti? Vai pastāv dalījums – es, jūs, valsts, sabiedrība? Mēs piedāvājam atbildi. Sabiedrība esat jūs visi, jebkurš Latvijas iedzīvotājs. Piedāvājam vienoties par valsts attīstības mērķi un prioritātēm un sabiedrības līdzdalību tajā. Svarīgi, lai veidojas aktīva sabiedrība, kas visā piedalās.

Esam aizvadījuši NAP 10 sabiedriskās apspriešanas reģionos. Tāpat ir noticis uzņēmēju diskusiju forums. Starp pozitīvajiem viedokļiem minēta jauna pieeja attīstības plānošanai, beidzot piedāvāta valsts stratēģijas attīstība. Vienlaikus nav skaidra NAP vieta citu plānošanas dokumentu vidū, izskanējis, ka NAP nav plāns, bet programma, NAP pietrūkst sadaļas par finansēm, nav pietiekami apskatīta lauku attīstība, nav pietiekami izskaidrota policentriskā attīstība un katra reģiona prioritātes, zinātnē un izglītībā ir pārāk zems bāzes līmenis. Iedzīvotāji bažijas, ka Rīga pārāk strauji attīstās, vienlaikus sāk pietrūkt cilvēku resursu reģionos, bieža valdību maiņa apdraud stratēģijas īstenošanu, NAP īstenošanai nepietiks finansējuma, kā NAP īstenot un kas uzņemsies atbildību. Skaidrs, ka vienatnē kaut ko paveikt ir grūti, tādēļ aicinām strādāt un veidot valsts nākotni kopā.

SERGEJA AKURATERA FOTO

Ilze Kukute:
«Starptautiskajiem viedokļiem minēta jauna pieeja attīstības plānošanai, beidzot piedāvāta valsts stratēģijas attīstība.»

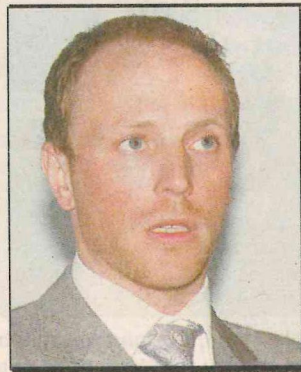
Andris Jaunsleinis:
«Tāda Nacionālā attīstības plāna, kādu to redzam tagad, nekad nebūtu, ja mēs to atstātu tikai ierēdņu ziņā.»

Leons Bojārs:
«Mazo un vidējo uzņēmējdarbību arī Nacionālais attīstības plāns pietiekami neatbalsta.»

Gunta Veismane:
«Ir pierādījies, ka Latvijas iedzīvotāji pasaulē strādā labi, tagad tikai jānodrošina, lai viņi strādā mūsu valstī.»

Andžs Ūbelis:
«ES fondi nav burvju nūjiņa, ar ko piesitot Nacionālajam attīstības plānam, Latvijas visas problēmas tiks atrisinātas.»

Adriāns Dāvis:
«Visu var uzskatīt par prioritāti, bet, ja runājam par cilvēku, tad viņam primārais ir silts dzīvoklis, silts ūdens.»

Attīstības plānošanas sistēma Latvijā

Gunta Veismane, Valsts kancelejas direktore: – Valsts kancelejas viena no darbības jomām ir rīcībpolitikas plānošanas sistēmas uzlabošana Latvijā. NAP nosaka valsts attīstības prioritāros virzienus septiņiem gadiem, un no tā īstenošanas mehānisma ir atkarīga Latvijas ekonomiskā izaugsme un konkurētspēja globālā vidē. No tā ir atkarīgs arī mūsu labklājības līmeņa pieaugums. Mēs ļoti labi zinām, ka cilvēkam jābūt pirmajā vietā, cilvēka resursi ir nacionālā bagātība. Ir pierādījies, ka Latvijas iedzīvotāji pasaulē strādā labi, tagad tikai jānodrošina, lai viņi strādā mūsu valstī.

Man ir gandarījums, ka NAP pievērs uzmanību labas pārvaldības īstenošanas nepieciešamībai. 2000. gadā Valsts kanceleja izstrādāja rīcībpolitikas plānošanas, īstenošanas un koordinācijas sistēmu u. c. Sākot ar šo gadu, ir uzsākta stratēģiskās plānošanas sistēmas īstenošana valsts pārvaldē. Šī sistēma palīdzēs lielā mērā īstenot pāreju no institūciju finansēšanas uz konkrētu rezultātu finansēšanu.

Domājot par nākamā plānošanas periodu no 2007. līdz 2013. gadam un NAP lomu kopējā plānošanas stratēģijā, Valsts kanceleja sadarbojas ar citām ministrijām, nevalstiskām organizācijām, akadēmiskajiem spēkiem ir izstrādājusi piedāvājumu turpmākajai plānošanas sistēmas attīstībai. Diezgan bieži dzirdam, ka valstī ir pārāk

daudz rīcībpolitikas plānošanas dokumentu, ka tie nav pietiekami koordinēti. Negribu teikt, ka tā nav, bet nesmu redzējusi nevienu pētījumu, kas to pamatotu. Mums ir tik liels zinātnieku potenciāls, kas to spētu izpētīt, bet par viņiem bieži vien aizmirstam.

Viena no problēmām ir tāda, ka valstī apstiprināti vairāki ilgtermiņa plānošanas dokumenti, bet nav skaidra to īstenošana un atskaitīšanās periods. Saistībā ar NAP Valsts kanceleja uzskata, ka nākamajā plānošanas periodā ir jābūt vienam ilgtermiņa dokumentam (vairāk nekā 10 gadiem), kas skaidri identificē valstī attīstāmos virzienus, īpaši atbalstāmās nozares, valsts telpiskās attīstības tendences.

Par vienu no lielākajām problēmām jāuzskata, ka Latvijā līdz šim nav realizēta reģionālā, ne administratīvi teritoriālā reforma, kas liedz saistīt nacionālo un pašvaldību plānošanas sistēmu. Līdz brīdim, kamēr šī problēma tiks atrisināta, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijai jāturpina iesāktais darbs, kas pēdējā laikā risinās ļoti pozitīvi. NAP koordinēšanai noteikti jābūt valsts pārvaldes iekšienē. Mums ir jākoordinē no valsts budžeta pasūtītie pētījumi, jo jāpēta konkrētas problēmas.

Lai koordinācijas mehānisms būtu efektīvs, lai viss, ko esam iecerējuši, neieiegtos plauktā, valdībai ir jāpieņem pamatnostādnes. Tad varēsime spert nākamā soli un izstrādāt valsts plānošanas sis-

tēmas likumu. Nākamajiem septiņiem gadiem ir jābūt treknēm gadiem, bet tas ir atkarīgs no mums pašiem.

Pašvaldību loma

Andris Jaunsleinis, Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēdētājs: – Pirmo reizi uzrakstīt NAP mūs piespieda Eiropas Savienība. Tās nostāja bija, ka valstij, kurai nav sava Nacionālā attīstības plāna, struktūrfondus nevar dot. Tā ir problēma, ka visu laiku domāja, vai tikai šis plāns nav tāds pats kā iepriekšējais. RAPLM, uzsākot darbu pie jaunā NAP, varēja šķist, ka tas ir pilnīgi bezcerīgs pasākums. Analizējot dokumentus, mēs konstatējām problēmu, ka par maz meklē kompromisu un uzklauza dažādus viedokļus.

Pirms vēlēšanām ir tendence parādīt, ka ir neprofesionāli ierēdņi vai politiķi, bet kopumā tas neko nedod attīstībai. Pirmais mūsu stratēģiskais mērķis bija atjaunot neatkarīgu valsti. Izveidojot to, mēs nezinājām, cik droši un ekonomiski stabili dzīvosim tālāk, tādēļ bija būtiski iestāties NATO un ES. Pēc tam pazuda nākotnes mērķis. Tad sākām veidot NAP. Uzskatu, ka tāda Nacionālā attīstības plāna, kādu to redzam tagad, nekad nebūtu, ja mēs to atstātu tikai ierēdņu ziņā. Viņi nevar neko citu izveidot. To var tikai cilvēki no malas, kuriem nav jāuztraucas, ka paužot savu viedokli, viņiem draudēs kāda priekšnieka sankcijas. Kāds priekšnieks vēl nodomās, ka pakļautajam ierēdnim labāk nelaut izcelties, jo citādi pašu pabūdis tālāk...

Labi, ka mēģinājām pakatīties nākotnē optimistiski, jo mums ir pietiekami daudz negatīvā aizvadītajos gados. Mums kopā jāvienojas, ko mēs gribam sasniegt. Labi, ka uzreiz nemēģinājām pierakstīt klāt, cik mums ir finanšu resursu, un vai to, ko esam ambiciozi uzrakstījuši, varam arī sasniegt. Ja arī mēs tagadējo NAP variantu iedodam finansistiem, jautājot – vai to mēs varam realizēt, tad es paredzu, ka atbilde būtu – noteikti ne, mums tādu resursu nav. Taču tad mēs nekad nevarēsim izvirzīt stratēģiskos uzdevumus.

Mēs nevaram izveidot NAP, kas saka, ka mūsu sabiedrība ir tikai augsti izglītoti cilvēki. NAP jāparedz katram iedzīvotājam, un līdz ar to jāmaina pieņēmumi. Neatkarīgi no izglītības līmeņa, ko katrs ir ieguvis atbilstoši savām spējām, viņš ir vērtīgs sabiedrības loceklis, ja savu darbu veic godprātīgi. Kā savulaik teica Latvijas brīvvalsts prezidents Guntis Ulmanis: "Katrs savā darbā, visi valsts darbā." Šis nav attīstības plāns, kas orientēts tikai šaurai elitei.

Cilvēks nospriež, ka ar viņa izglītību Latvijā var nopelnīt trīsreiz mazāk nekā citur Eiropā, tāpēc viņš brauc prom uz Angliju. Tā te paliks tikai mazi izglītoti. Mūsu mērķis ir, lai cilvēki var nopelnīt šajā valstī. Tie, kuri ārzemēs ieguvuši zināšanas un kapitālu, ir jāaicina atpakaļ mājās. Tas ir uzdevums nākotnē ar cilvēku centrā.

Kāda vieta Nacionālajā attīstības plānā ir pašvaldībām? Tur ir pieņemti teritoriju plā-

nojumi, attīstības programmas. Katrai pašvaldībai ir redzējums savai attīstībai. Slikti, ka šos plānus nevar salikt kopā ar nozaru plāniem, jo tie veidoti ministrijās. Gata-vojojot NAP, varēja redzēt to milzīgo atšķirību, kā nozares plāni paredz reģionu attīstību un kā visu paredz reģionu iedzīvotāji. Reģionālā līmenī attīstības plānošana pastāv, bet turienes speciālistus interesē, vai viņi ir izvēlējušies pareizos virzienus. Vai tie nav pretrunā ar valsts attīstības virzieniem, jo tad šos plānus neatbalstītu.

Centrālajai valdībai jāsaprot, ka bieži vien pašvaldības izvēlas savus risinājuma veidus. Ja centralizēti uzšuj viena izmēra kreklus, tas vienam ir pa lielu, citam par mazu. Tikai daļai tas derēs, un viņi būs apmierināti. Tieši tāpēc ir jāpārdomā, kuras lietas vajag un kuras nevajag centrālajai valdībai.

Jebkurai lietai svarīgi ir arī finansiālais puse. Veidojot plānus struktūrfondus izlietojumam, daudz bija runu par to, cik naudas likt infrastruktūrā, cik – iedzīvotājos un kā atrast līdzsvaru. Jo tikai izglītots iedzīvotājs bez infrastruktūras ir viena galējība, sakārtota infrastruktūra bez izglītotiem cilvēkiem ir otra galējība. Kompromiss ir pa vidu.

Tāpat mums jāspēj paskaidrot, ko NAP dos katram pagasta iedzīvotājam. Nevaram valsti realizēt šādu stratēģiski ambiciozu plānu, ja lielākā daļa sabiedrības nav par to vienojusies, kaut kādā veidā akceptējusi. Priecē, ka šajā NAP ir paredzēta reģionālo pašvaldību izveidošana, kas noteikti būs spēcīgs instruments, kā mēs valsti tiksim pāri šim reģionālajam atšķirībām. Tās ir milzīgas. Taču ar reģionu attīstību nevajag nobremzēt Rīgas attīstību.

NAP pēc savas būtības ir stratēģija, un no tā vajag izņemt daudzus uzdevumus un papildināt ar priekšlikumiem, kas iegūti sabiedriskās apspriešanās. Es gribu redzēt citu dokumentu ietekmi uz NAP. Drīz pieņems Lauku attīstības plānu. Mani interesē, kā šie plāni saskanēs. Kā NAP īstenošim ar nacionālā budžeta naudu? Varbūt šo NAP varēs realizēt ilgākā laikā nekā līdz 2013. gadam. Ja mums publisko resursu ir tik, cik ir, tad vairāk jādomā par privātā kapitāla piesaisti.

To, kāda ir mūsu valsts ekonomika, raksturo nevis nacionālā kopprodukta pieaugums, bet katras brīvdienas pie nesen uzbūvētajiem lielveikaliem. Redzam, ka tur nav brīvu vietu, kur nolikt automašīnu, un tur esošās ir vēl labākas nekā vecajās ES valstīs. Tie ir ekonomiku raksturojošie lielumi. Ir jautājums, vai piekopjam liberālo politiku un katrs paturam naudu pie sevis un nav nekādu iespēju īstenot sociālās programmas. Vai nu arī mēs sakām, ka daļa no resursiem jāatdod valsts budžetā, un šie jautājumi jārisina centralizēti. Diezgan skaidri vajadzētu